

Markéta Hrubá: Alternativní religiozita podle Glockových dimenzí

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze

Bakalářská práce

(Posudek vedoucího)

Spolupráce s Markétou Hrubou na její bakalářské práci byla neobvyklá. Studentka přišla s tematikou „alternativní religiozity“ už více než před rokem. Nicméně nešlo o natolik jasnou představu, aby bylo možné domlouvat postup zpracování. Markéta Hrubá se soustředila na poctivé studium literatury a na její zpracovávání. To mělo za následek téměř stostránkový text, ale zároveň i stále hlubší „ponor“ do problematiky a tudíž i zmenšování možností pro její systematické zvládnutí. (Do jisté míry to odpovídá povaze zvolené tematiky.) Ještě k tomu se rozhodla zároveň studovat na Matematicko-fyzikální fakultě UK. S představou, že obě studia zvládne bez větších problémů. Složitost problematiky, její vnitřní inkonzistence samotná, spolu s přeceněním vlastních sil vedla k téměř kritické situaci při práci na bakalářské studii. Mimořádně spojené i s tím, že přestávky mezi konzultacemi – a že jich bylo málo – byly velmi dlouhé. Projevilo se to mj. i tím, že na soustavnou práci zbylo Markétě Hrubé strašně málo času. Bylo nutné vzít „sekeru“ a původně trojnásobný text zkusit „oklestit“ do jakš takš přijatelné podoby připomínající soustavnost. Vlastně na to, jaký čas byl k dispozici a kolik práce bylo třeba udělat, se Markétě Hrubé text docela povedl. Měl jsem obavy, že to bude mnohem problematičtější.

Autorka ví, že do úprku konečného zpracování se nevešlo to, abych text viděl celý. Část věnovanou empirickému šetření jsem poznal až po předání textu k obhajobě. Část teoretickou jsem navrhl výrazně zkrátit a přestrukturovat, nicméně i konečnou podobu těchto úprav vidím až teď.

Za těchto okolností se vedoucí práce ocitá ve složité situaci: nemůže převzít odpovědnost za celý text a zároveň tuto odpovědnost chtít nechtě přebírá. Prostě proto, že je uveden jako vedoucí práce. Pokusím se z tohoto dilematu vyklouznout kritickými poznámkami k textu. Nic se už s textem nestane – pokud ho autorka obhájí. Nicméně uvedu připomínky a náměty, které bych autorce adresoval, kdybychom měli před sebou ještě např. měsíc do odevzdání. Snad to bude relevantní pro tvorbu jejích dalších textů.

Pokud jde o teoretickou část, soustředil bych se ještě víc na objasnění Glockova přístupu. Nejen pokud jde o možnosti a případné varianty (nebo nejsou?) operacionalizace, ale i pokud jde o nezbytné teoretické a věcné souvislosti, které jeho přístup v sobě nese a které je tudíž třeba vzít v úvahu.

Druhé hledisko by asi vedlo k přestrukturování teoretické části. Ne plně, ale v určitém podílu nepochybně. Klíčem mohl být pokus o výklad Glockova přístupu prostřednictvím výkladu vztahového rámce, z něhož mohl vyjít. To by mohlo být zdrojem pro výběr témat pro teoretickou část. Takto je tu několik dimenzí, které více či méně souvisí se zkoumanou problematikou, ale jejich návaznost na zvolený koncept je obtížně určitelná. Z toho pak plyne i složitost a nejasnosti při interpretaci.

Pokud jde o specifikaci operacionalizace Glockova přístupu, jde o problém ještě vážnější. Spočívá totiž v tom, že autorka si vybrala tento přístup jako (str. 17) „jeden ze základních typů operacionalizace religiozity používaný pro kvantitativní výzkum..“ Přičemž nespecifikuje operacionalizovanou podobu tohoto přístupu – neuvádí totiž vztah mezi oblastmi religiozity Glockem vymezenými a indikacemi, kterými jsou (podle Glocka?!) vymežovány a naplňovány převodem do znaků. Navíc jde u Glocka o operacionalizaci pro kvantitativní výzkum. A autorka pracuje postupy kvalitativního výzkumu. Jde to? Možná, že by to šlo, kdyby obsah vymezení obalstí podle Glocka, který autorka předkládá, byl zdůvodněně specifikován. Takto je to soubor možných indikátorů, které –snad – lze více či méně ke Glockovým dimenzím vztáhnout. Nebo také ne. Výzkum se tím dostává do možná nejhorší situace, která se výzkumníkovi může přihodit: není jasné, jestli jsou výsledky validní či ne. Z hlediska metodiky, konceptu využitého pro založení zkoumání a tudíž i konstrukce indikací. Ostatně o tom přesvědčují i zjištěné poznatky: jsou vnitřně málo sourododé. Možná i proto se autorka nepustila v souhrnu do formulace aspoň některých hypotéz.

Konkrétních poznámek může být také několik: co to je „příčné“ a „horizontální“ členění religiozity (str. 17)? Proč je v textu tolik gramatických chyb (např. str. 58, 66, 63, 59, 60, atd.)? Proč je 5. dimenze podle Glocka složena právě z těch indikátorů, které autorka použila, když se tu pletou představy s aktivitami, postoje s náznaky hodnot, atd.? Prostě – věcná i metodologická „bramboračka“, která je jen s velkými obtížemi použitelná jako zdroj po poznání „dopadu religiozity“ do života respondentů...Obecněji: kdyby se autorka dostala k teorii socializace, asi by narazila na resocializaci, čili na hodnotovou změnu osobnosti. To by možná bylo pro pochopení příčin alternativní religiozity i dopadů konverze pro život respondentů dobrým nástrojem. Takto je pro text příznačné, že vysvětluje téma ze sebe

samotného, bez souvislostí a vlivů, včetně zakotvení respondentů v sociokulturním prostředí, v určitém typu sociálního vývoje a učení a konečně i v určitých životních aktivitách.

Inu, to je pár poznámek, které bych k textu nepochybně měl, kdybych měl příležitost...

Na druhé straně ale platí, že autorka prokázala vysokou schopnost samostatné práce a i schopnost kritičnosti k tématu i k sobě samotné, když v šibeničním času provedla s takto složitým tématem operace, které vedly k přecejen srozumitelnému výsledku.

Dovoluji si proto doporučit práci Markéty Hrubé k obhajobě. Avšak i vzhledem k podobě spolupráce nemohu navrhnout lepší ocenění než dobře.

Libor Prudký

červenec 2013